

ОРГАНІЗАЦІЯ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОГО СУПРОВОДУ АКАДЕМІЧНО ОБДАРОВАНИХ УЧНІВ

У науково-методичній статті представлено практичні кейси психолого-педагогічної підтримки і супроводу академічно обдарованих учнів. Розкрито семантичні характеристики поняття супровід, надані вітчизняними та іноземними фахівцями. Виявлено особливості створення та організації розвивального освітнього середовища для академічно обдарованих дітей. Запропоновано алгоритм дій з діагностування інтересів і здібностей учнів. Акцентовано увагу на особливостях створення навчальних програм для роботи з академічно обдарованими дітьми. Зроблено висновок, що для повноцінного розвитку кожної дитини доцільно здійснювати коригування навчальних програм, сприяти залученню батьків до розвитку здібностей їхніх дітей, координувати роботу фахівців і розробляти індивідуальні карти просування здібних учнів.

Ключові слова: психолого-педагогічний супровід, підтримка, академічна обдарованість, диференціація навчання, педагогічна програма.

Вступ. Підготовка академічно обдарованих учнів до подальшого навчання у престижних університетах є одним з пріоритетних напрямів середньої освіти найбільш розвинених країн світу. Орієнтація країн на глобальні ринки і зміцнення економічного потенціалу поневолі зумовлює пошук і подальшу підтримку найбільш талановитих учнів з усіх частин світу. Зокрема, в англomовних країнах Великої Британії вже багато років налагоджена система пошуку, відбору, супроводу і працевлаштування найбільш обдарованих учнів. У глобальному світі це явище має назву «Хедхантинг». Відомо, що на ранніх етапах навчання обдарованих учнів найбільші корпорації докладають максимум зусиль для мотивації і подальшої фінансової підтримки цих дітей, щоб згодом залучити їх до подальших розробок у межах командних проєктів (Онацький, 2022, с. 48). Досвід економічно потужних країн світу із залучення і подальшої підтримки обдарованих учнів є для України зразковим. При цьому, щоб упроваджувати успішні закордонні практики відбору і психолого-педагогічного супроводу академічно обдарованих учнів, доцільним вбачається дослідження вже існуючого досвіду, який накопичили саме українські фахівці. Такий підхід уможливить вивчення як успішних, так і невдалих практик, які доцільно відкинути або вдосконалити з урахуванням наявного іноземного досвіду.

На думку О. Шевчишеної, у контексті сучасної шкільної освіти України пріоритетного значення набуває модернізація навчання та виховання обдарованих дітей, тобто створення таких психолого-педагогічних умов, які сприятимуть не лише інтелектуальному вдосконаленню обдарованої дитини, а й особистісному зростанню на подальших етапах онтогенезу (Шевчишена, 2016, с. 87–88). Однак, наш досвід педагогічної роботи засвідчує досить поверхове орієнтування української системи освіти на обдарованого учня. Зокрема в умовах сучасної школи увага у більшій мірі зосереджена на посиленні процесів стандартизації, рівності та пріоритету інклюзивної освіти, через що менше уваги приділяється поглибленому вивченню окремих предметів і процесу диференціації навчання.

Різні особливості психолого-педагогічного супроводу обдарованих учнів в Україні досліджували О. Антонова (2020), В. Онацький (2001; 2005; 2020), О. Протас (2019), О. Шевчишена (2016) та інші. Зокрема, увага О. Антонової (2020) була спрямована на вивчення феномену обдарованості в історичній ретроспективі. Розвідки О. Протас (2019) та О. Шевчишеної (2016) стосувалися соціально-педагогічного супроводу розвитку обдарованих дітей, а О. Шпак (2005) наголошувала на необхідності у підготовці молодого вчителя до взаємодії із різними категоріями учнів, зокрема, обдарованими дітьми. І. Чаурою (2015) було актуалізовано проблему управління

процесом розвитку обдарованих учнів. Група авторів (І. Волощук, В. Киричук, В. Мадзігон, В. Мелешко, Я. Рудик, О. Шуленок, Л. Яременко (2021)) ґрунтовно розробила дидактичні основи розвитку інтелектуально обдарованих учнів ліцеїв. А. Харківська (2021) наголошувала на необхідності впровадження в освітній процес закладу вищої освіти системи щодо організації роботи з обдарованими майбутніми педагогами, професійна діяльність яких у подальшому сприятиме вихованню нового обдарованого покоління. Однак, ми звернули увагу на те, що переважна більшість розвідок з питань супроводу обдарованих учнів були здійснені викладачами вищої школи і співробітниками наукових установ, які до реальної практичної взаємодії з обдарованими учнями у закладах загальної середньої освіти (ЗЗСО) не мають прямого відношення. Зважаючи на це, ми вирішили представити особливості організації психолого-педагогічного супроводу академічно обдарованих учнів, спираючись безпосередньо на власний багаторічний досвід роботи з такими дітьми. Представлені результати були впроваджені під час роботи з академічно обдарованими учнями спеціалізованої школи I-III ступенів № 23 з поглибленим вивченням англійської мови Деснянського району м. Києва, в якій реалізовувався проєкт Громадсько активної школи (ГАШ) повного року навчання.

Мета статті – розкрити практичні механізми психолого-педагогічної підтримки і супроводу академічно обдарованих учнів у закладах загальної середньої освіти різних типів.

Методи дослідження. Для досягнення мети було використано комплекс як теоретичних, так і емпіричних методів дослідження окресленої проблеми; зокрема методи аналізу, синтезу, порівняння та узагальнення сприяли з'ясуванню особливостей організації психолого-педагогічного супроводу обдарованих учнів українськими педагогами практиками. Групу емпіричних методів склали методи спостереження та узагальнення досвіду педагогічних працівників, які тривалий час працюють у ЗЗСО з учнями, що мають різні здібності до навчання.

Ключові терміни дослідження. Беззаперечно, що професійна діяльність педагогічних працівників в аспектах розвитку академічної обдарованості учнів має свої особливості. Найбільш точно взаємодію між педагогічними працівниками та обдарованими учнями розкриває поняття «супровід», під яким розуміється особлива форма тривалої психолого-педагогічної допомоги, що передбачає пошук учителем прихованих резервів дитини через покладання на її можливості (Шпак, 2005, с. 5). На думку О. Протас, доцільно відокремлювати такі дефініції як педагогічний, психологічний і соціальний супровід. Власне *педагогічний супровід* О. Протас (2019) тлумачить як форму діяльності учителя, що орієнтована на підтримку дитини в її особистісному зростанні і соціальній адаптації. Натомість психологічний супровід дослідниця визначає як створення максимально сприятливих умов для розвитку і навчання дітей.

Досліджуючи особливості різних видів супроводу академічно обдарованих учнів О. Антонова також наголошує на полісемантичності поняття «супровід». Власне *психолого-педагогічний супровід* дослідниця тлумачить як систему професійної діяльності педагога, що спрямована на створення спеціальних умов для повноцінного розвитку й успішного навчання обдарованої дитини у конкретному освітньому середовищі. При цьому О. Антонова переконує, що цінністю психолого-педагогічного супроводу у школі є самостійний вибір дитиною свого життєвого шляху. Сучасні погляди на психолого-педагогічний супровід доводять, що в основі міжособистісної взаємодії вже перебуває не стільки сукупність методів корекційно-розвивальної роботи, скільки комплексна технологія допомоги дитині у вирішенні завдань її подальшого розвитку (Антонова, 2020, с. 57).

Психолого-педагогічна характеристика обдарованих дітей. Взаємодія учителя з академічно обдарованими учнями завжди була доволі складною. На думку Л. Холлінгуорт, обдаровані діти часто вороже ставляться до школи, оскільки звичні, стандартизовані навчальні програми сприймаються ними як нецікаві, а навчальні плани часто не відповідають їхнім здібностям (Takacs, 1986, с. 163). Крім того, обдарованим дітям, зазвичай, подобаються складні ігри, а не ті, якими захоплюються їхні однолітки. Переважна більшість обдарованих учнів не схильна до конформізму, особливо якщо суспільні стандарти не відповідають їхнім інтересам. Через те, що обдаровані діти прагнуть спілкуватися з дорослими, а не з однолітками, у них розвивається невідповідність фізичного, інтелектуального і соціального розвитку. Через це обдаровані діти у дорослому житті рідко стають лідерами, натомість часто відкрито демонструють невдоволення і

критику оточуючого світу. Прагнучи до досконалості та додаткової уваги зі сторони значимих дорослих, обдаровані учні часто монополізують суспільний час, що нерідко викликає суперечки у відносинах з однолітками.

За нашими підрахунками кількість учнів, які у молодших класах школи вважалися обдарованими, знижується на 40 % у старшому шкільному віці. Причиною цього може бути зниження інтересу здібних до навчання учнів у середніх класах школи через орієнтацію системи освіти на середнього учня. Також обдаровані діти характеризуються емоційною чуттєвістю і болісніше реагують на суспільні виклики і критику порівняно зі звичайними учнями. Крім того, обдаровані діти виявляють суттєво нижчий рівень прив'язаності при товаришуванні і відчують себе більш самотніми під час різноманітних ігор (*Дидактичні засади*, 2021, с. 230). Часто це можна пояснити тим, що обдаровані діти не сприймають умови ігор, правила яких виходять за межі їхньої логіки. Внаслідок цього обдаровані учні часто опиняються в ізоляції від однолітків.

Організація роботи з академічно обдарованими учнями. Організацію роботи з академічно обдарованими дітьми у ЗЗСО забезпечують представники шкільних адміністрацій, учителі, соціальний педагог і психолог. Зокрема, обов'язком адміністрації є створення сприятливих умов для самореалізації обдарованих дітей і професійного зростання педагогів. Адміністрація має усвідомлювати, що головною педагогічною метою є залучення обдарованих дітей до процесу безперервного самонавчання і саморозвитку. На думку І. Чаури (2015), ключовим аспектом вивчення інтелектуальної обдарованості є акцентуація уваги як на процесі діяльності, так і на психологічних особливостях її організації. Тобто увага педагога має бути спрямована не тільки на особистість учня, а і на процес його пізнавальної діяльності. В основі освітнього процесу має бути систематичне збільшення операційного поля учнів і формування різних типів мислення. Для досягнення високих результатів І. Чаура (2015) вбачає за доцільне упровадження в освіту обдарованих учнів різноманітних ігор, конкурсів, вікторин, дебатів, круглих столів, семінарів, гуртків тощо (с. 191–193). Переважна більшість освітніх активностей в Україні організується у профільних закладах позашкільної освіти, яких, за даними МОН України, станом на 01.01.2019 р. нараховувалося 1382. У цих закладах функціонувало понад 16 тис. гуртків, груп і творчих об'єднань, в яких навчалися понад 1 млн. 275 тис. учнів (Биковський, 2020, с. 4).

Етапи організації освітнього процесу для обдарованих учнів. Виявлення і підтримка академічно обдарованих учнів у ЗЗСО пов'язана з розвитком особистісно орієнтованих підходів. У цьому контексті важливого значення набувають процеси диференціації навчання, зокрема розробка і впровадження індивідуальної освітньої траєкторії, поширення тьюторського супроводу, налагодження ефективної взаємодії між ЗЗСО і батьками. Також важливою умовою є перехід на принципи випереджального супроводу, щоб розвиток обдарованої особистості спирався на зону найближчого розвитку.

У педагогічній роботі все більшого значення набувають методики виявлення інтересів і здібностей дітей. Зокрема, на *перших етапах* взаємодії педагоги дізнаються про інтереси дітей від батьків, а також за допомогою різних тестувань чи соціологічних опитувань безпосередньо від учнів. Така організація знайомства з дітьми дозволяє визначити рівень знань, предметні інтереси і пізнавальні можливості для зарахування учнів у класи з поглибленим вивченням окремих предметів.

На *другому етапі* психолого-педагогічного супроводу академічно обдарованих учнів проводиться діагностування та оцінювання можливостей дитини. Психологом і вчителем вивчаються особливості нервово-психічного стану дитини, її актуальна і потенційна обдарованість. Для цього фахівцями використовуються методики, спрямовані на визначення базових когнітивних і мовних параметрів (наприклад, «Тест структури інтелекту Амтхауера» та ін.). У дітей, які мають схильність до навчання, найбільш розвинутими можуть бути окремі здібності – до мови і літератури, математики або природознавства. Тому завданням психолога на цьому етапі є не тільки визначити рівень загального інтелектуального розвитку, але й оцінити домінуючий тип мислення. Для цього може бути використана методика Стенфордського тесту досягнень (SAT). Важливою також є оцінка творчих здібностей обдарованих учнів. Для цього, зазвичай, використовують «Фігурну форму тесту творчого мислення Торренса», «Тест віддалених асоціацій Медніка» або ж вербальний тест творчого мислення «Незвичне використання» І. Аверіної (Онацький, 2001, с. 359).

На третьому етапі психолого-педагогічного супроводу академічно обдарованих учнів основна увага приділяється формуванню і розвитку творчих здібностей дитини. Творчі здібності вміщують в себе здатність до ризику, дивергентне мислення, гнучкість у діях, швидкість мислення, здатність висловлювати оригінальні ідеї, винаходити щось нове, багату уяву, розвинену інтуїцію, естетичні цінності і сприйняття неоднозначних речей. При цьому особливості емоційно-вольової сфери полягають у реалістичній Я-концепції, повазі до інших, емпатійному ставленні до людей та терпимості до їхніх індивідуальних особливостей. Розвиненість творчих здібностей передбачає незалежність поведінки і мислення, готовність ділитися ідеями з іншими, прагнення до змагань, почуття гумору, впевненість у своїх силах, здібностях і внутрішній мотивації. Проте, оцінка стану психолого-педагогічного супроводу академічно обдарованих учнів в Україні доводить нам, що тривалий час освітній процес у ЗЗСО полягав переважно у репродуктивній і частково-пошуковій діяльності, натомість творчий підхід використовували менше 30 % учителів, які відводили для цього лише 5–10 хвилин своїх уроків.

Беззаперечно, що для розкриття та розвитку академічної обдарованості у дітей у ЗЗСО необхідно створити специфічне середовище, в якому кожен учень отримає можливість розвинути свої творчі здібності і буде їх охоче використовувати. Розвивальне освітнє середовище – це спеціально створена вчителями, учнями і батьками атмосфера інтелектуального пошуку та творчої діяльності, яка реалізується в межах спеціально організованого освітнього процесу. Таке навчання поєднує в собі повний зміст освіти, інновації в організації і методах, нові технології навчання. Розвивальне освітнє середовище безпосередньо сприяє формуванню інтелектуальних здібностей школярів, розвитку їхнього творчого потенціалу, а також вміння реалізовувати себе у різних сферах діяльності.

Розвивальне освітнє середовище створює умови для функціонування шкіл-досліджень і шкіл-проектів. Для того, щоб створити такі заклади освіти, потрібно не лише навчати учнів методам наукового пізнання, а й запроваджувати спеціальні курси, наприклад: «Вступ до дослідницької діяльності», «Організація творчої діяльності» на всіх ступенях шкільного навчання. Система творчих завдань у школі має бути спрямована на відпрацювання умінь аналізувати ситуацію, виділяти головне і суттєве, порівнювати й узагальнювати, робити обґрунтовані висновки і визначати подальші перспективи. Крім того, що розвивальне освітнє середовище сприяє розвитку творчого мислення, воно також забезпечує формування моральних чеснот: терпимості, доброти, взаєморозуміння, чесності. У таких навчальних умовах учні краще засвоюють норми колективного життя і вчать не лише захищати свої інтереси, але і визнавати права за іншими людьми (Онацький, 2005, с. 320). При цьому, в умовах розвивального середовища діти краще опановують уміння вчитися постійно і самостійно.

Адаптація академічно обдарованих учнів до розвивального освітнього середовища передбачає розробку спеціальних програм, які дають можливість дітям навчатися творчо і формувати такі особистісні якості, що сприятимуть подальшій соціалізації інтелектуально-творчої особистості. Зважаючи на світовий досвід організації навчальних програм для академічно обдарованих учнів різного віку, доцільно виділяти такі сім принципів при їхнього створення: 1) зміст навчальної програми повинен передбачати тривале і поглиблене вивчення найбільш важливих проблем, ідей і тем, що інтегрують знання учнів; 2) навчальна програма для обдарованих дітей повинна передбачати розвиток продуктивного мислення і навичок його практичного застосування, що дозволяє учням переосмислювати наявні знання і генерувати нові ідеї; 3) програма повинна прищеплювати бажання дитини до набуття нових знань; 4) передбачати наявність і вільне використання відповідних наукових джерел; 5) заохочувати розвиток, ініціативність і самостійність дітей під час навчання; 6) сприяти розвитку свідомості і самосвідомості, розумінню зв'язків між людиною, культурою, живою і неживою природою; 7) приділяти особливу увагу складним розумовим вправам і виконавській майстерності.

Група дослідників, К. Такач, А. Шведел і Ф. Вільямс (Takacs, 1986, с. 263), визначила такі особливості навчальних програм для обдарованих дітей: знайомство з матеріалом, що не включається у стандартний навчальний план; заохочення глибокого опрацювання обраної теми; здійснення освітнього процесу відповідно до пізнавальних потреб, а не заздалегідь встановленою

твердою послідовністю; організація більш складних видів діяльності, що вимагають абстрактних понять і розумових процесів високого рівня. Крім того, дослідники наголосили, що навчальні програми для обдарованих учнів повинні розвивати розумову гнучкість, заохочувати творче і продуктивне мислення, виховувати вміння дітей аналізувати не лише навчальний матеріал, але і поведінку та почуття як оточуючих людей, так і свої власні. Загалом, освіта таких учнів має ґрунтуватися на проблемному підході, який сприяє розвитку допитливості, винахідливості, аналітичного і критичного мислення. Програми для обдарованих учнів мають сприяти розвитку лідерських якостей, самостійності і цілеспрямованості дітей. Кожна програма повинна спиратися на пізнавальні здібності, враховувати творчий підхід та емоційно-вольову сферу учасників освітнього процесу.

При складанні таких програм необхідно дотримуватися таких вимог: глобальність і фундаментальність основних тем; міждисциплінарність та інтегративність; насиченість змісту і спрямованість на розвиток продуктивного мислення. Велика увага повинна бути приділена розвитку особистих переваг дітей, їх роботі над самостійно обраними темами. Програма передбачає два основних методи навчання обдарованих учнів – дедуктивний і проблемний (Takacs, 1986, с. 263). Перший припускає рух від загального огляду, мета якого – допомогти учням згадати те, що вже вивчено, і спонукання, стимулювання інтересу дітей до вивчення інформації, до ознайомлення із загальною гіпотезою. На ранньому етапі вчитель знайомить учнів із загальною ідеєю (проблемою), що має бути вивчена. Після цього діти висувають власні гіпотези й ідеї, проводять дослідження, збирають потрібну інформацію для доказу висунутої гіпотези, аргументують свою інформацію, підтверджують або відкидають свої гіпотези, підводять підсумки і планують подальшу роботу. На думку А. Матюшкіна (1989), процес навчання обдарованих учнів також має спиратися на проблемний, зокрема проблемно-діалогічний підхід (с. 29), який передбачає мистецтво ведення проблемного діалогу, у ході якого учні самостійно висувають загальну ідею. Цей метод навчання, на думку дослідника, забезпечує високу пізнавальну мотивацію обдарованих учнів і вимагає постійної творчості від учителя.

Процес розвитку пізнавальних здібностей і навичок спрямований на оволодіння учнями великого обсягу інформації, збагачення словникового запасу, уміння переносити засвоєне на новий матеріал, установлювати причинно-наслідкові зв'язки, робити висновки, інтегрувати і синтезувати інформацію, розв'язувати складні задачі і помічати тонкі розбіжності. Академічно обдаровані учні мають набувати чутливість до протиріч і вміння використовувати альтернативні шляхи для пошуку інформації, її аналізу, а також оцінки майбутнього результату.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Підсумовуючи дослідження щодо організаційних засад психолого-педагогічного супроводу обдарованих учнів, зазначимо, що для розвитку кожної обдарованої дитини доцільно здійснювати коригування навчальних програм, сприяти залученню батьків до розвитку здібностей їхніх дітей, координувати роботу фахівців і розробляти індивідуальні карти просування учнів. Виправданою є побудова психолого-педагогічного супроводу обдарованих дітей у три етапи: (1) визначення інтересів та здібностей дітей, налагодження позитивного контакту із дітьми, залучення їхніх батьків як повноцінних суб'єктів освітнього процесу; (2) фахове оцінювання здібностей та можливостей обдарованої дитини, розробка перспективних напрямів освітньо-розвиткової взаємодії; (3) формування і розвиток творчих здібностей дитини шляхом створення розвивального освітнього середовища та модифікації існуючих (або розробки інноваційних) освітніх програм.

В умовах реформи Нової української школи важливого значення набуває перегляд методів роботи з обдарованими дітьми. Тому, щоб максимально ефективно використати набутий педагогічний досвід, вбачаємо за доцільне провести онлайн-опитування серед учителів українських ЗЗСО щодо оцінки навчання академічно обдарованих учнів в Україні до впровадження нового державного стандарту (2020) та окреслити перспективи роботи з академічно обдарованими учнями в умовах НУШ.

Література

Антонова О. Є. Психолого-педагогічний супровід обдарованої особистості учня «Школа становлення

відповідального громадянина». Авторська модель Людмили Корінної : Навч.-метод. посібник / за заг. ред. С. В. Кириленко, О. І. Кіян, І. Н. Євтушенко. Київ-Житомир-Чернівці : «Букрек», 2020. С. 55–68.

- Биковський Я. Т. Педагогічні умови діяльності гуртків закладів позашкільної освіти : моногр. Київ : ІВЦ АЛКОН, 2020. 148 с.
- Волощук І. С., Киричук В. О., Мадзігон В. М., Мелешко В. В., Рудик Я. М., Шуленок О. С., Яременко Л. А. Дидактичні засади креативного розвитку інтелектуально обдарованих учнів ліцеїв. Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2021. 282 с.
- Матюшкин А. М. Концепция творческой одаренности. *Вопросы психологии*. 1989. № 6. С. 29.
- Онацький В. М. Взаємодія практичного психолога і вчителя у роботі з обдарованими дітьми. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика: зб. наук. праць* / За ред. І. А. Зязюна та Н. Г. Ничкало. У 2 ч. Ч. 1. Київ, 2001. С. 358–367.
- Онацький В. М. Навчання академічно обдарованих учнів у розвинених країнах світу. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії і перспективи*. Спецвипуск. 2022. Т. 2. С. 45–49.
- Онацький В. М. Становлення обдарованої особистості в період шкільного навчання. *Акмеологія – наука XXI століття: Матеріали Міжнар. науково-практ. конференції*. Київ : КМПУ імені Б. Д. Грінченка, 2005. С. 319–322.
- Протас О. Л. Соціально-педагогічний супровід розвитку креативно обдарованих дітей в умовах загальноосвітнього навчального закладу. *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського Національного Університету імені Івана Огієнка. Серія: соціально-педагогічна*. 2019. Вип. 33. С. 108–122.
- Харківська А. І. Поліаспектність професійної підготовки обдарованих майбутніх педагогів. *Науковий журнал Хортицької національної академії. (Серія: Педагогіка. Соціальна робота)* : наук. журн. / [редкол. : В. В. Нечипоренко (голов. ред.) та ін.]. Запоріжжя : Вид-во комунального закладу вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради, 2021. Вип. 2(5). С. 72–80. DOI : <https://doi.org/10.51706/2707-3076-2021-5-8>
- Чаура І. А. Управління процесом розвитку талановитих та обдарованих учнів. *Таврійський вісник освіти*. 2015. № 2 (50). Ч. 1. С. 190–194.
- Шевчишена О. В. Психолого-педагогічний супровід обдарованої дитини у загальноосвітньому навчальному закладі: науково-метод. посіб. Хмельницький : ОІППО, 2016. 237 с.
- Шпак О. Соціально-педагогічний супровід у системі адаптації молодого вчителя. *Молодь і ринок*. 2005. № 5 (15). С. 5–10.
- Takacs Carol Addison Enjoy your gifted child : New York, 1986. / The underserved : our young gifted children / edited by Merle B. Karnes. NEW YORK 1986. 376 p.*

References

- Antonova, O. Ye. (2020). Psychological and pedagogical support of a gifted personality of a student. In «*School of becoming a responsible citizen*». *Lyudmila Korinna's author's model: Teaching method. Manual* : «Bukrek», 2020. 55–68 (ukr).
- Bykovskiy, Y. T. (2020). Pedagogical conditions of activities of groups of out-of-school education institutions: monogr. : IVC ALKON (ukr).
- Chaura, I. A. (2015). Management of the development process of talented and gifted students. *Tavrian Herald of Education*. № 2 (50). Part 1. 190–194 (ukr).
- Kharkivska, A. I. (2021). Polyaspectity of professional training of gifted future teachers. *Scientific Journal of Khortytsia National Academy. (Series: Pedagogy. Social Work)* : scientific journal : Publishing house of the Municipal Institution of Higher Education Khortytsia National Educational and Rehabilitational Academy of Zaporizhzhia Regional Council, Iss. 2(5). 72–80. <https://doi.org/10.51706/2707-3076-2021-5-8> (ukr).
- Matiushkin, A. M. (1989). The concept of creative giftedness. *Questions of Psychology*. № 6 (rus).
- Onatskyi, V. M. (2001). Interaction of a practical psychologist and a teacher in working with gifted children.

- Continuing professional education: theory and practice: collection of science works / Under the editorship of I. A. Ziazun and N. G. Nychkalo. Part 1. Kyiv. 358–367 (ukr).*
- Onatskyi, V. M. (2005). The formation of a gifted personality during schooling. *Acmeology is a science of the 21st century: Materials of the International scientific and practical conference* : Borys Grinchenko Kyiv University, 319–322 (ukr).
- Onatskyi, V. M. (2022). Education of academically gifted students in developed countries of the world. *Scientific Journal of the National Pedagogical Dragomanov University named. Series 5. Pedagogical sciences: realities and prospects. Special issue. Vol. 2.* 45–49 (ukr).
- Protas, O. L. (2019). Social and pedagogical support for the development of creatively gifted children in the conditions of a general educational institution. *Collection of Scientific Works of Kamianets-Podilskyi National Ivan Ohienko University. Socio-pedagogical series. № 33.* 108–122 (ukr).
- Shevchyshena, O. V. (2016). Psychological and pedagogical support of a gifted child in a general educational institution: scientific and methodological guide : OIPPO (ukr).
- Shpak, O. (2005). Social and pedagogical support in the system of adaptation of a young teacher. *Youth and Market. № 5 (15).* 5–10 (ukr).
- Takacs Carol Addison (1986). *Enjoy your gifted child* : New York, 1986. / *The underserved: our young gifted children / edited by Merle B. Karnes.* : NEW YORK (eng).
- Voloshchuk, I. S., Kyrychuk, V. O., Madzihon, V. M., Meleshko, V. V., Rudyk, Y. M., Shulenok, O. S. & Yaremenko, L. A. (2021). Didactic principles of creative development of intellectually gifted lyceum students : Institute of the Gifted Child of the National Academy of Sciences of Ukraine (ukr).

ORGANIZATION OF PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL SUPPORT FOR ACADEMICALLY GIFTED STUDENTS

Volodymyr Onatskyi, Deputy Director for Educational Work of the Center for Creativity of Children and Youth of Obolon District, Kyiv, Ukraine, e-mail : ovm.phd@gmail.com

The article presents practical cases of psychological and pedagogical support for academically gifted students. The semantic characteristics of the concept of support by domestic and foreign specialists are revealed. The typical behavioral characteristics of gifted students are emphasized. The peculiarities of creating and organizing a developmental educational environment for academically gifted children are identified. An algorithm for diagnosing students' interests and abilities is proposed. It is proven that the education of academically gifted students should be based on a problem-based approach that promotes the development of curiosity, inventiveness, analytical and critical thinking. It has been established that gifted children are characterized by significantly higher emotional sensitivity and react more painfully to social challenges and criticism compared to ordinary students. In addition, gifted children show a significantly lower level of attachment in friendship and feel lonelier during various games. Attention is focused on the peculiarities of creating educational programs for working with academically gifted children. It is noted that when developing educational programs, the following requirements should be followed: global and fundamental nature of main topics; interdisciplinarity; integrativeness; content richness and a focus on the development of productive thinking. It is concluded that for the normal development of each child, it is advisable to adjust educational programs, promote parental involvement in the development of their children's abilities, coordinate the work of specialists, and develop individual progression maps for gifted students. Prospects for further research are planned in the organization of online surveys of teachers to study their experience in working with academically gifted children under the conditions of the old state standard and to determine effective approaches in working with gifted children in the New Ukrainian School.

Key words: psychological and pedagogical support, support, academic giftedness, child, differentiation of learning, pedagogical practice.

*Стаття надійшла до редакції / Received 27.02.2023
Прийнята до друку / Accepted 31.03.2023
Унікальність тексту 92,7 % (Unicheck ID1015700012)*

